

ВІДГУК

офіційного опонента

**доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри педагогіки
Національного університету біоресурсів і природокористування України**

Кучая Олександра Володимировича

**про дисертаційне дослідження Ян Цзінвень «Підготовка майбутніх
вчителів мистецтв до розвитку критичного мислення молодших школярів
засобами інтерактивних технологій» на здобуття наукового ступеня
доктора філософії з галузі знань 01 Освіта (Освіта/Педагогіка) за
спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки**

Актуальність теми виконаної роботи та її зв'язок з планами відповідних галузей науки. Сучасні тенденції розвитку освіти, що характеризуються переходом до компетентнісної парадигми, інтеграцією української освітньої системи у європейський простір, посиленням ролі особистісно орієнтованого та діяльнісного підходів, зумовлюють суттєве оновлення змісту професійної підготовки педагогічних кадрів. У цих умовах критичне мислення постає як одна з ключових універсальних компетентностей, що визначає здатність особистості до самостійного пізнання, аналітичної діяльності, оцінювання інформації та прийняття відповідальних рішень.

Особливої ваги набуває проблема розвитку критичного мислення саме у молодшому шкільному віці, оскільки цей період є сенситивним для формування базових пізнавальних стратегій, умінь аналізу, порівняння, узагальнення та рефлексії. У цьому контексті важливу роль відіграє мистецька освіта, яка, завдяки своїй інтегративній природі, поєднує емоційно-ціннісне та когнітивне пізнання, створюючи сприятливі умови для розвитку складних форм мислення.

Водночас аналіз сучасної педагогічної практики свідчить про наявність суттєвих розбіжностей між освітніми запитамі суспільства та реальним станом підготовки майбутніх учителів мистецтв. Зокрема, спостерігається невідповідність між потребою у формуванні критичного мислення учнів і недостатньою орієнтацією освітніх програм на розвиток відповідної готовності у майбутніх педагогів; між значним потенціалом інтерактивних технологій як засобу активізації пізнавальної діяльності та їх обмеженим використанням у навчальному процесі; між необхідністю модернізації змісту мистецької освіти та домінуванням традиційних підходів до викладання.

У цьому контексті дисертаційне дослідження Ян Цзінвень є актуальним, оскільки спрямоване на розв'язання важливої науково-педагогічної проблеми — теоретичне обґрунтування та експериментальну перевірку підготовки майбутніх учителів мистецтв до розвитку критичного мислення молодших школярів

засобами інтерактивних технологій. Робота органічно вписується у сучасні напрями розвитку педагогічної науки, відповідає стратегічним пріоритетам реформування освіти та має значний потенціал для впровадження у практику.

Дисертація виконана в межах науково-дослідної тематики кафедри початкової освіти та інноваційної педагогіки Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, що пов'язана з удосконаленням професійної підготовки педагогів, оновленням змісту освіти та впровадженням інноваційних освітніх технологій.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і результатів, сформульованих у дисертації. Дисертаційне дослідження вирізняється високим рівнем наукової обґрунтованості, що забезпечується чіткістю визначення наукового апарату, логічною послідовністю викладу матеріалу та системністю підходу до розв'язання поставленої проблеми. Об'єкт, предмет, мета та завдання дослідження сформульовані коректно, взаємопов'язані між собою та повністю відповідають змісту роботи.

Авторкою здійснено ґрунтовний аналіз наукових джерел, що охоплюють педагогічні, психологічні, методичні та міждисциплінарні аспекти досліджуваної проблеми. Такий підхід дозволив сформувати цілісне уявлення про сутність критичного мислення, особливості його розвитку в молодшому шкільному віці та можливості мистецької освіти як середовища формування мисленнєвих умінь.

Суттєвою перевагою роботи є чітке обґрунтування структури готовності майбутніх учителів мистецтв, яка розглядається як інтегративне утворення, що включає мотиваційний, когнітивний, діяльнісний і рефлексивний компоненти. Визначення критеріїв, показників і рівнів сформованості здійснено послідовно та аргументовано, що забезпечує наукову виваженість діагностичного інструментарію.

Обґрунтованість результатів підтверджується також належною організацією педагогічного експерименту. У дисертації чітко визначено його етапи, описано методики дослідження, наведено кількісні та якісні показники змін у рівнях сформованості готовності. Важливим є те, що авторка здійснює не лише статистичний аналіз результатів, а й їх педагогічне осмислення.

У цілому наукові положення, висновки та результати дослідження є логічно обґрунтованими, узгодженими з поставленою метою та підтвердженими експериментальними даними.

Наукова новизна і достовірність наукових положень дисертаційного дослідження. Наукова новизна дисертації полягає у системному розв'язанні проблеми підготовки майбутніх учителів мистецтв до розвитку критичного мислення молодших школярів. Авторкою вперше обґрунтовано педагогічні

умови, що забезпечують ефективність цього процесу, а також розроблено структурно-функціональну модель підготовки, яка відображає взаємозв'язок її компонентів, етапів і результатів.

Суттєвим науковим результатом є уточнення змісту ключових понять дослідження, що дозволило забезпечити концептуальну цілісність роботи. Подальшого розвитку набули теоретичні положення щодо використання інтерактивних технологій у мистецькій освіті як засобу розвитку мислення.

Достовірність результатів забезпечується використанням комплексу методів дослідження, логікою побудови експерименту та застосуванням методів математичної статистики, що підтверджує об'єктивність отриманих даних.

Значення для науки і практики отриманих автором результатів.

Теоретичне значення дисертаційного дослідження полягає у суттєвому поглибленні наукових уявлень про підготовку майбутніх учителів мистецтв як складний, багатовимірний і цілісний педагогічний процес, спрямований на формування їхньої готовності до розвитку критичного мислення молодших школярів. У роботі розширено концептуальні підходи до осмислення критичного мислення як інтегративної характеристики особистості учня, що поєднує аналітичні, оцінювальні та творчі складові, а також уточнено його місце в системі ключових компетентностей сучасної освіти.

Вагомим теоретичним здобутком є обґрунтування структури готовності майбутніх учителів мистецтв до розвитку критичного мислення учнів, яка представлена взаємопов'язаними мотиваційним, когнітивним, діяльнісним і рефлексивним компонентами, що дозволяє розглядати цей феномен у системній єдності. Дисертація також розширює наукові уявлення про педагогічні умови та механізми реалізації інтерактивних технологій у мистецькій освіті як ефективного засобу розвитку мисленнєвої діяльності молодших школярів.

Робота має значний внесок у розвиток теорії мистецької освіти, педагогіки вищої школи та педагогіки мислення, оскільки обґрунтовує нові підходи до поєднання емоційно-ціннісного та когнітивного компонентів навчання у процесі формування критичного мислення. Запропоновані положення створюють підґрунтя для подальших наукових досліджень у напрямі інтеграції інтерактивних технологій у професійну підготовку педагогів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх безпосереднього використання в освітньому процесі закладів вищої освіти, що здійснюють підготовку майбутніх учителів мистецтв. Розроблена структурно-функціональна модель, визначені педагогічні умови, критерії та рівні сформованості готовності можуть бути впроваджені у зміст фахових дисциплін, навчально-методичне забезпечення та організацію педагогічної практики студентів.

Отримані результати можуть бути використані для удосконалення програм підготовки педагогів, розроблення навчально-методичних комплексів, тренінгових курсів і методичних рекомендацій щодо використання інтерактивних технологій у мистецькій освіті. Вони також мають прикладне значення для системи післядипломної педагогічної освіти, зокрема у процесі підвищення кваліфікації вчителів мистецтв та впровадження інноваційних підходів у їх професійну діяльність.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Дисертаційна робота Ян Цзінвень є завершеним, самостійним і цілісним науковим дослідженням, яке характеризується логічною структурою, внутрішньою узгодженістю та науковою послідовністю викладу матеріалу. Її зміст повністю відповідає обраній темі, сформульованій меті, завданням дослідження та сучасним вимогам до кваліфікаційних наукових праць на здобуття ступеня доктора філософії.

У першому розділі здійснено ґрунтовний теоретико-методологічний аналіз проблеми, уточнено сутність базових понять, розкрито особливості розвитку критичного мислення молодших школярів і визначено наукові підходи до підготовки майбутніх учителів мистецтв. Авторка демонструє вміння системно аналізувати наукові джерела, узагальнювати різні наукові позиції та формувати власну концептуальну основу дослідження.

У другому розділі обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів мистецтв до розвитку критичного мислення молодших школярів, розроблено структурно-функціональну модель, визначено критерії, показники та рівні сформованості готовності. Важливою є практична спрямованість цього розділу, оскільки теоретичні положення трансформуються у конкретні педагогічні рішення.

У третьому розділі представлено організацію та результати дослідно-експериментальної роботи, що підтверджують ефективність запропонованої моделі та педагогічних умов. Авторка демонструє належний рівень володіння методами педагогічного експерименту, здійснює обґрунтований аналіз отриманих результатів і формулює узагальнені висновки.

Загалом дисертація характеризується цілісністю, логічною завершеністю, методологічною виваженістю та достатнім рівнем наукової аргументації, що свідчить про її відповідність вимогам до кваліфікаційних наукових досліджень.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Поряд із загальною позитивною оцінкою дисертаційного дослідження вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження та міркування, що мають дискусійний характер і спрямовані на подальше поглиблення наукового аналізу проблеми.

1. У дисертаційному дослідженні критичне мислення розглядається як інтегративне утворення, що є методологічно виправданим, однак його

операціоналізація у системі критеріїв і показників подана узагальнено. Доцільним видається більш чітке співвіднесення окремих когнітивних операцій критичного мислення (аналіз, інтерпретація, оцінювання, аргументація) з конкретними педагогічними діями майбутнього вчителя мистецтв, що дозволило б підвищити інструментальність і прикладну спрямованість отриманих результатів.

2. Значна увага в роботі приділена інтерактивним технологіям як провідному засобу розвитку критичного мислення, проте їх аналіз здійснено переважно у загальнопедагогічному контексті. Водночас доцільним було б розширити дослідження у напрямі порівняльної характеристики ефективності різних типів навчальних технологій (інтерактивних, традиційних, змішаних) з урахуванням їх впливу на формування окремих компонентів критичного мислення молодших школярів.

3. Запропонована структурно-функціональна модель підготовки майбутніх учителів мистецтв характеризується цілісністю та логічною завершеністю, однак потребує уточнення меж її застосування. Зокрема, доцільним є конкретизація можливостей її адаптації до різних профілів мистецької освіти (музичної, образотворчої, інтегрованої) та різних організаційно-педагогічних умов функціонування закладів вищої освіти.

4. Експериментальна частина дослідження представлена на належному рівні, однак більш переконливим було б доповнення кількісних результатів якісним аналізом змін у підготовці майбутніх учителів мистецтв, зокрема через розкриття типових педагогічних ситуацій, прикладів використання інтерактивних технологій або кейсів навчальної взаємодії.

5. В умовах сучасної цифровізації освіти певного розширення потребує аналіз інтерактивних технологій у контексті цифрових освітніх середовищ. Включення цього аспекту дозволило б посилити актуальність дослідження та розширити його практичну значущість.

Зазначені зауваження мають дискусійний і рекомендаційний характер, не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи та можуть розглядатися як перспективні напрями подальших наукових пошуків.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів». Дисертаційна робота Ян Цзінвень «Підготовка майбутніх вчителів мистецтв до розвитку критичного мислення молодших школярів засобами інтерактивних технологій» є завершеною, самостійною та науково обґрунтованою працею, що характеризується актуальністю теми, науковою новизною, теоретичною і практичною значущістю отриманих результатів, належним рівнем обґрунтованості висновків і відповідністю сучасним вимогам до дисертаційних досліджень.

За змістом, структурою, рівнем наукового опрацювання проблеми та практичною спрямованістю дисертація відповідає вимогам «Порядку присудження доктора філософії та скасування рішення разової вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 та «Вимогам до оформлення дисертації», затвердженим наказом МОН України від 01.2017 № 40, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

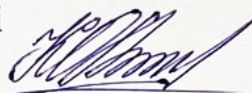
Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри педагогіки

Національного університету біоресурсів і

природокористування України

Олександр КУЧАЙ

